

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/153/2000

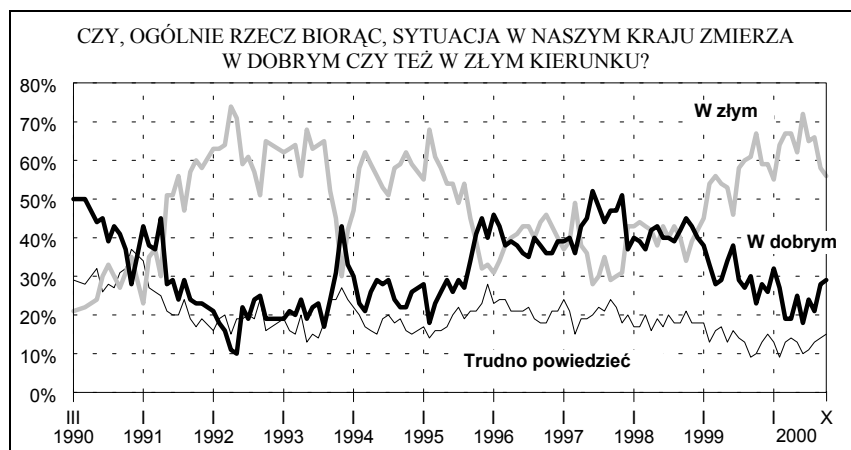
NASTROJE SPOŁECZNE PO WYBORACH PREZYDENCKICH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Po wyborach prezydenckich nie zmieniły się oceny rozwoju ogólnej sytuacji w kraju. Opinie negatywne (56%) nadal dwukrotnie przeważają nad pozytywnymi (29%).

- Nie zmieniła się ocena sytuacji politycznej - w dalszym ciągu opinie krytyczne w tej sprawie (42%) są tylko nieco częstsze niż neutralne (38%). Co dziesiąty ankietowany (10%) pozytywnie ocenia sferę bieżącej polityki.
- Stabilne są oceny sytuacji gospodarczej w kraju - ponad połowa Polaków (54%) postrzega ją jako złą, jedna trzecia (33%) wystawia oceny neutralne i tylko co czternasty badany (7%) wyraża pozytywną opinię.
- Na poziomie ogólnym nie zmieniły się opinie o kondycji zakładów pracy respondentów. Obecnie ponad jedna trzecia badanych aktywnych zawodowo (36%) negatywnie postrzega sytuację w swoim zakładzie pracy, a nieco mniej osób wystawia ocenę neutralną (32%) lub pozytywną (30%).
- Pogorszyły się oceny dotyczące kondycji bytowej respondentów i ich rodzin (spadek odsetka ocen pozytywnych o 5 punktów, wzrost neutralnych i negatywnych po 3 punkty). Ponownie wzrosła przewaga osób niezadowolonych z tego, jak im się żyje, nad zadowolonymi (wynosi odpowiednio: 29% do 18%). Nadal jednak największa grupa - ponad połowa (53%) - uznaje, że żyje im się przeciętnie (*ani dobrze, ani źle*).
- Stabilne są prognozy rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, a także sytuacji politycznej, gospodarczej oraz w zakładach pracy respondentów. Przybyło natomiast osób przewidujących zmiany kondycji bytowej rodzin (zarówno na lepsze, jak i na gorsze), a także wyrażających niepewność co do spraw bytowych.

Nastroje społeczne w październiku¹ utrzymują się niemal na takim samym poziomie jak na początku września. Bez zmian pozostały zarówno oceny rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, jak i opinie o sytuacji politycznej, gospodarczej oraz w zakładach pracy respondentów. Stabilne są także prognozy dotyczące tych dziedzin życia społecznego w najbliższym roku. W pewnym stopniu zmieniły się jednak oceny i przewidywania dotyczące kondycji bytowej respondentów i ich rodzin. Obecnie nieco mniej badanych ocenia pozytywnie tę sferę życia, jednocześnie więcej osób spodziewa się w najbliższym czasie zmian (zarówno na lepsze, jak i na gorsze) lub wyraża niepewność co do kwestii bytowych.

OCENY

Po wyborach prezydenckich nie zmieniły się oceny rozwoju ogólnej sytuacji w kraju. Opinie negatywne (56%) nadal dwukrotnie przeważają nad pozytywnymi (29%).

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
W dobrym	28	26	32	27	19	19	25	18	24	21	28	29
W złym	59	59	55	64	67	67	62	72	65	66	58	56
Trudno powiedzieć	13	15	13	9	13	14	13	10	11	13	14	15

Przewagę opinii negatywnych odnotowaliśmy w większości grup społeczno-demograficznych. Wyjątek stanowią uczniowie i studenci oraz badani zadowoleni ze swoich warunków materialnych, wśród których nieco więcej jest osób aprobujących rozwój sytuacji

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (125) przeprowadzono w dniach 13-16 października 2000 roku na 1048-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

w kraju niż wyrażających niezadowolenie. Natomiast im gorsze jest położenie ekonomiczne badanych (tzn. gorsze warunki materialne gospodarstw domowych, niższy dochód przypadający na osobę w rodzinie), a także im starszy wiek, tym na ogół większy ich krytycyzm. Zdecydowanie najbardziej widoczny jest on w środowisku rolników (81% ocen negatywnych i 14% pozytywnych), osób bezrobotnych (odpowiednio 70% i 21%), a także w gronie emerytów i rencistów.

Oceny w tej sprawie stosunkowo słabo wiążą się z poglądami politycznymi respondentów, jedynie wśród osób o orientacji lewicowej odnotowujemy nieco silniejszą niż w innych grupach dezaprobatę kierunku rozwoju sytuacji w kraju. W porównaniu z wrześniem zmieniły się opinie poszczególnych elektoratów partii i ugrupowań politycznych. Po wyborach prezydenckich wyraźnie pogorszyły się oceny rozwoju sytuacji w Polsce wśród potencjalnych wyborców UW (spadek odsetka ocen pozytywnych o 25 punktów, wzrost negatywnych o 14 punktów), mimo to ich opinie na ten temat są stosunkowo najlepsze. Jeszcze większe zmiany na niekorzyść odnotowujemy w ocenach elektoratu AWS (spadek odsetka ocen pozytywnych o 28 punktów, wzrost negatywnych o 22 punkty), którego opinie zbliżyły się obecnie do opinii wyborców SLD. Poprawiły się natomiast oceny zwolenników SLD i PSL, osób niezdecydowanych oraz - przede wszystkim - niezamierzających głosować. Dezaprobatą kierunku rozwoju sytuacji w kraju przeważa obecnie we wszystkich elektoratach (we wrześniu wśród potencjalnych wyborców AWS i UW dominowała aprobatą).

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*			
	dobry		zły	
	IX 2000	X 2000	IX 2000	X 2000
	w procentach			
UW	60	35	31	45
AWS	62	34	29	51
SLD	24	31	66	59
PSL	15	23	70	68
Niezdecydowani	22	27	57	56
Niezamierzający głosować	14	26	73	60

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

W stosunku do września nie zmieniła się także ocena sytuacji politycznej - nadal opinie krytyczne w tej sprawie (42%) są tylko nieco częstsze niż neutralne (38%). Co dziesiąty ankietowany pozytywnie ocenia sferę bieżącej polityki.

Tabela 3

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
- dobra	10	8	8	8	5	5	9	4	7	6	9	10
- ani dobra, ani zła	38	40	41	37	32	34	36	25	33	33	38	38
- zła	43	44	42	47	52	51	44	63	50	51	43	42
Trudno powiedzieć	9	8	9	8	10	9	11	8	10	10	11	10

Wprawdzie we wszystkich grupach społeczno-demograficznych znaczna część badanych ocenia sytuację polityczną w kraju jako przeciętną, jednak negatywne opinie zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi. Dezaprobatę częściej niż inni wyrażają rolnicy, renciści i emeryci oraz bezrobotni, badani żyjący w złych warunkach materialnych. Najmniej krytyczni są uczniowie i studenci, ludzie młodzi w wieku od 18 do 24 lat. Obecnie oceny sytuacji politycznej stosunkowo słabo wiążą się z poglądami politycznymi respondentów, jedynie wśród osób o orientacji lewicowej odnotowujemy nieco silniejszy krytycyzm niż w innych grupach.

W porównaniu z wrześniem stabilne są oceny sytuacji gospodarczej w kraju - ponad połowa Polaków (54%) postrzega ją jako złą, jedna trzecia wystawia oceny neutralne i tylko co czternasty badany (7%) wyraża pozytywną opinię.

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
- dobra	10	10	12	12	7	8	9	6	8	7	9	7
- ani dobra, ani zła	34	33	33	30	28	28	26	25	30	28	30	33
- zła	53	52	50	55	61	59	60	64	58	59	55	54
Trudno powiedzieć	3	5	5	3	4	5	5	5	4	6	6	6

Negatywne oceny sytuacji gospodarczej zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi we wszystkich kategoriach społeczno-demograficznych, choć trzeba przyznać, że w każdej grupie znaczna część badanych ocenia stan gospodarki jako przeciętny. Zdecydowanie najbardziej niezadowoleni są rolnicy, mieszkańcy wsi, emeryci i renciści, respondenci najgorzej wykształceni i sytuowani, żyjący w złych warunkach materialnych. Stosunkowo najmniej krytyczni są natomiast badani mający dobre warunki materialne, najlepiej wykształceni i sytuowani, zajmujący wysokie pozycje zawodowe, a także uczniowie i studenci, mieszkańcy wielkich aglomeracji miejskich.

Opinie o stanie gospodarki wyraźnie zależą od poglądów politycznych - badani o orientacji lewicowej należą do najbardziej krytycznych, utożsamianie się z prawicą sprzyja natomiast mniejszemu krytycyzmowi i większej aprobacie.

Od wielu miesięcy prawie nie zmieniają się - na poziomie ogólnym - oceny kondycji zakładów pracy respondentów. Opinie w tej sprawie są podzielone: obecnie ponad jedna trzecia badanych aktywnych zawodowo (36%) negatywnie postrzega sytuację w swoim zakładzie pracy, a nieco mniej osób wystawia ocenę neutralną (32%) lub pozytywną (30%). Opinie te są jednak zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, w którym usytuowane są zakłady. Obecnie najlepiej oceniana jest kondycja sektora prywatnego poza rolnictwem, której notowania poprawiły się od ostatniego pomiaru (spadek odsetka ocen negatywnych o 8 punktów, wzrost przeciętnych o 11 punktów). Stosunkowo dobrze oceniana jest też sytuacja spółek o własności mieszanej - prywatnej i państwowej, choć ostatnio wyraźnie wzrósł krytycyzm pracowników tego sektora (wzrost odsetka ocen negatywnych o 14 punktów, spadek przeciętnych o 12 punktów). Znacznie gorzej oceniają kondycję swoich zakładów pracownicy instytucji państwowych i publicznych, których opinie również się pogorszyły w ciągu ostatniego miesiąca (wzrost odsetka ocen negatywnych o 8 punktów, spadek przeciętnych o 9 punktów). Niezmiennie najbardziej negatywne opinie o sytuacji własnych gospodarstw mają rolnicy indywidualni.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)												
N=	556	549	562	550	644	509	555	550	496	525	531	526
– dobra	33	32	32	29	31	30	30	31	31	33	31	30
– ani dobra, ani zła	30	30	30	31	33	31	33	31	35	33	32	32
– zła	35	35	35	37	33	36	34	36	34	31	34	36
Trudno powiedzieć	2	4	3	2	3	3	3	2	1	3	4	2
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych												
– dobra	33	26	33	30	28	23	26	35	26	28	28	31
– ani dobra, ani zła	34	33	33	34	32	34	35	28	38	38	33	24
– zła	33	38	34	35	38	38	37	36	35	33	35	43
Trudno powiedzieć	1	3	0	1	2	5	3	0	0	1	5	2
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej												
– dobra	40	41	44	30	37	37	43	38	34	44	38	36
– ani dobra, ani zła	28	31	27	36	37	34	30	27	35	26	42	30
– zła	30	22	26	33	23	28	23	32	31	26	19	33
Trudno powiedzieć	2	6	2	1	3	2	4	3	0	4	2	1
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem												
– dobra	41	41	41	45	41	40	41	36	44	40	38	37
– ani dobra, ani zła	32	31	35	32	39	30	35	40	33	34	32	43
– zła	23	25	20	21	18	27	20	23	23	23	27	19
Trudno powiedzieć	4	3	4	2	3	2	3	2	1	3	4	1
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych												
– dobra	8	14	3	5	1	1	2	1	0	8	7	2
– ani dobra, ani zła	18	23	16	13	5	19	25	21	24	16	18	26
– zła	72	64	81	82	94	80	73	74	76	76	75	71
Trudno powiedzieć	2	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0

Opinie o sytuacji w zakładach pracy zależą przede wszystkim od oceny warunków materialnych gospodarstwa domowego, dochodów przypadających na osobę w rodzinie oraz od poziomu wykształcenia i statusu zawodowego ankietowanych. Znaczną przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi odnotowujemy wśród badanych, którzy są zadowoleni

z własnych warunków materialnych, uzyskują wysokie dochody *per capita* w rodzinie, wśród kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracowników umysłowych niższego szczebla, mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich, a także - co ma szczególne znaczenie - wśród najmłodszych badanych (w wieku od 18 do 24 lat). Zdecydowanie najmniej zadowoleni z kondycji swoich miejsc pracy są natomiast rolnicy, pracownicy uzyskujący najniższe dochody na osobę w rodzinie, badani żyjący w złych warunkach materialnych, mający podstawowe wykształcenie, mieszkańcy wsi.

W porównaniu z sondażem wrześniowym notujemy pewne pogorszenie ocen dotyczących kondycji bytowej respondentów i ich rodzin (spadek odsetka opinii pozytywnych o 5 punktów, wzrost neutralnych i negatywnych po 3 punkty). Ponownie wzrosła przewaga osób niezadowolonych z tego, jak im się żyje, nad zadowolonymi (we wrześniu wynosiła 26% do 23%, w październiku odpowiednio: 29% do 18%). Nadal jednak największa grupa badanych - ponad połowa (53%) - uznaje, że żyje im się przeciętnie (*ani dobrze, ani źle*).

Tabela 6

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
- dobrze	26	23	23	24	19	23	22	21	19	20	23	18
- ani dobrze, ani źle	52	49	51	50	50	49	52	49	52	53	50	53
- źle	22	27	26	26	31	28	26	30	28	27	26	29
Trudno powiedzieć	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

Nieznacznie mniej pozytywne niż we wrześniu są także opinie o warunkach materialnych własnych gospodarstw domowych (spadek ocen pozytywnych i wzrost neutralnych po 3 punkty procentowe).

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskaźniki respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
- dobre	24	23	22	22	17	22	21	21	19	22	23	20
- ani dobre, ani złe	45	43	46	47	43	46	46	43	49	46	43	46
- złe	30	33	32	31	40	32	33	36	32	32	34	34

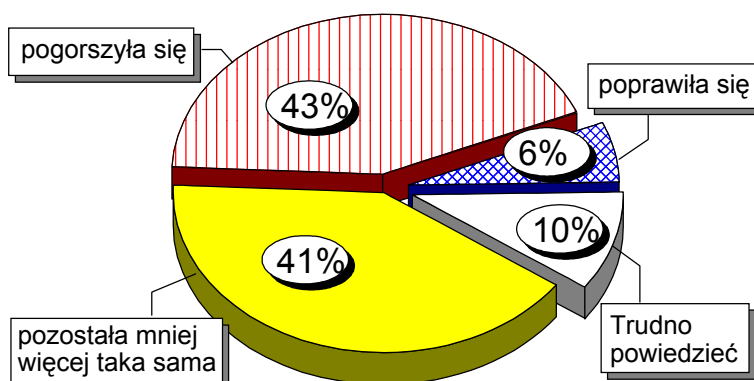
Oceny warunków materialnych gospodarstw domowych oraz kondycji bytowej respondentów i ich rodzin są silnie powiązane z położeniem społeczno-ekonomicznym badanych oraz ich sytuacją życiową. Im wyższe mają miesięczne dochody na osobę w rodzinie, wykształcenie oraz status zawodowy, tym częściej pozytywnie oceniają warunki materialne i kondycję swojej rodziny. Do najbardziej zadowolonych należą także uczniowie i studenci. Natomiast im gorsze jest położenie badanych, tym większy wśród nich odsetek niezadowolonych. Szczególnie wysoki jest on wśród osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej - najgorzej sytuowanych, bezrobotnych, rencistów. Do tego grona należy zaliczyć także osoby z wykształceniem podstawowym i rolników. Świadczy to o utrzymującym się silnym zróżnicowaniu kondycji materialnej polskich rodzin.

Opinie dotyczące sfery bytowej rodzin (szczególnie te negatywne) wyraźnie wiążą się z poglądami politycznymi ankietowanych - w środowiskach osób o orientacji lewicowej oceny negatywne są co najmniej dwukrotnie częstsze niż pozytywne, natomiast wśród badanych o poglądach prawicowych odnotowujemy równowagę skrajnych ocen.

W październikowym sondażu uwzględniliśmy dodatkowo dwa wskaźniki nastrojów społecznych - opinie o zmianach, jakie w ciągu minionych dwunastu miesięcy zaszły w sferze polityki oraz w gospodarce.

W odniesieniu do sytuacji politycznej w Polsce mniej więcej tyle samo badanych uważa, że uległa ona pogorszeniu (43%), co uznaje, że się nie zmieniła (41%). Tylko 6% ankietowanych dostrzega poprawę w tej dziedzinie.

RYS. 1. CZY UWAŻA PAN(I), ŻE W CIĄGU MINIONYCH DWUNASTU MIESIĘCY SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE:

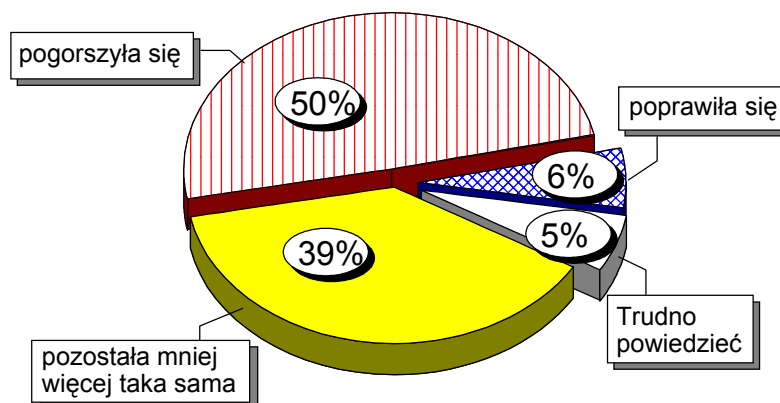
Okazuje się jednak, że badani oceniając zmiany sytuacji politycznej w kraju w minionym roku wykazują szczególny krytycyzm. Z porównania opinii deklarowanych w październiku '99 i obecnie wynika bowiem, że poprawiły się oceny sytuacji politycznej (spadek odsetka ocen negatywnych o 8 punktów, wzrost pozytywnych o 4 punkty i neutralnych o 3 punkty).

Tabela 8

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań		Zmiany
	X 1999	X 2000	
	w procentach		
- dobra	6	10	+ 4
- ani dobra, ani zła	35	38	+ 3
- zła	50	42	- 8
Trudno powiedzieć	9	10	+ 1

Podobne wnioski, wskazujące na szczególny krytycyzm Polaków, wypływają z oceny zmian sytuacji gospodarczej w ciągu minionych dwunastu miesięcy. Połowa ankietowanych (50%) uważa, że w ostatnim roku sytuacja gospodarcza w Polsce pogorszyła się, niemal dwie piąte (39%) uznaje, że nie uległa zmianie, a tylko 6% dostrzega poprawę stanu gospodarki.

RYS. 2. CZY UWAŻA PAN(I), ŻE W CIĄGU MINIONYCH DWUNASTU MIESIĘCY SYTUACJA GOSPODARCZA W POLSCE:

Natomiast zestawienie opinii o sytuacji gospodarczej deklarowanych przed rokiem i obecnie świadczy o tym, że nieco poprawiły się oceny stanu gospodarki (spadek odsetka ocen negatywnych o 6 punktów, wzrost neutralnych o 5 punktów).

Tabela 9

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań		Zmiany
	X 1999	X 2000	
	w procentach		
- dobra	8	7	- 1
- ani dobra, ani zła	28	33	+ 5
- zła	60	54	- 6
Trudno powiedzieć	4	6	+ 2

Przeprowadzona analiza ukazuje, jak bardzo na ocenę zmian zachodzących w naszym kraju wpływa skłonność Polaków do krytycyzmu. Porównanie ocen sytuacji politycznej i gospodarczej wystawianych przez opinię publiczną rok temu i obecnie nie wskazuje bowiem na pogorszenie, jakie wynikałoby z odpowiedzi na pytania o charakterze retrospektywnym.

PROGNOZY

W październiku nie uległy zmianie prognozy na najbliższy rok dotyczące rozwoju ogólnej sytuacji w kraju. Nadal pesymiści (29%) przeważają nad optymistami (15%), a niemal połowa badanych nie spodziewa się w tej dziedzinie żadnych zmian.

Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
Poprawi się	15	12	17	14	10	11	12	10	12	12	15	15
Nie zmieni się	43	46	46	45	43	44	44	43	44	44	49	47
Pogorszy się	33	34	31	37	38	36	36	39	36	34	28	29
Trudno powiedzieć	9	8	6	5	9	9	8	8	8	8	10	9

Przewidywania rozwoju sytuacji w kraju wiążą się z oceną własnych warunków materialnych - im jest ona lepsza, tym częściej badani wyrażają nadzieję na poprawę. Najkorzystniejsze są prognozy uczniów i studentów, najmłodszych badanych (w wieku od 18 do 24 lat). Najwięcej pesymistycznych wskazań odnotowujemy wśród rolników i bezrobotnych, a także w gronie osób najbardziej zaangażowanych w praktyki religijne. Stosunkowo pesymistyczne są również prognozy kadry kierowniczej i inteligencji, której przedstawiciele we wrześniu częściej niż inni wyrażali optymizm.

Przewidywania te w niewielkim stopniu związane są z poglądami politycznymi - najmniej pesymistów jest wśród osób identyfikujących się z politycznym centrum. W elektoratach partyjnych nadal najbardziej optymistyczne są prognozy wyborców AWS, wśród których jednak w porównaniu z wrześniem znacznie wzrósł pesymizm (o 20 punktów procentowych). Wyraźnie pogorszyły się także prognozy zwolenników UW, co wyraża się głównie w znacznym spadku odsetka optymistów (o 18 punktów). Nieco poprawiły się natomiast przewidywania pozostałych elektoratów, a zmiany opinii wśród osób niezdecydowanych i niezamierzających głosować są niejednoznaczne. We wszystkich grupach silniejszy jest obecnie pesymizm niż optymizm (we wrześniu wśród zwolenników AWS i UW przeważali optymiści).

Tabela 11

Potencjalne elektoraty partii i grupowań politycznych	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju*					
	poprawa		bez zmian		pogorszenie	
	IX 2000	X 2000	IX 2000	X 2000	IX 2000	X 2000
	w procentach					
UW	28	10	51	64	17	20
AWS	30	25	51	37	14	34
SLD	13	18	53	47	31	28
PSL	3	13	47	50	40	34
Niezdecydowani	10	16	51	42	24	31
Niezamierzający głosować	12	7	42	45	37	35

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

W przewidywaniach dotyczących sytuacji politycznej utrzymuje się - podobnie jak we wrześniu - równowaga wskazań optymistycznych (17%) i pesymistycznych (15%), nadal też ponad połowa ankietowanych (55%) uważa, że w sferze polityki nie będzie zmian.

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
- poprawi się	13	12	12	11	8	10	13	14	14	12	17	17
- nie zmieni się	55	56	57	58	54	53	57	48	50	52	52	55
- pogorszy się	20	22	19	20	26	22	17	25	21	21	16	15
Trudno powiedzieć	12	10	12	11	12	15	12	13	15	15	15	13

Stabilne okazały się także prognozy dotyczące sytuacji gospodarczej - ponad połowa badanych (53%) nie oczekuje żadnych zmian, ponad jedna piąta (22%) spodziewa się pogorszenia, a ponad jedna siódma (15%) ma nadzieję na poprawę.

Tabela 13

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
- poprawi się	17	14	16	15	10	13	13	13	13	12	14	15
- nie zmieni się	47	52	52	53	49	48	53	47	47	50	50	53
- pogorszy się	27	27	22	26	30	29	25	31	29	26	24	22
Trudno powiedzieć	9	8	10	6	10	10	9	9	11	12	12	10

Na poziomie ogólnym nie zmieniły się także przewidywania dotyczące kondycji zakładów pracy respondentów - nadal połowa badanych (50%) uważa, że nic się w tej dziedzinie nie zmieni, obecnie jednak nieco wzrosła przewaga pesymistów nad optymistami (we wrześniu wynosiła 22% do 18%, a w październiku odpowiednio: 23% do 16%).

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań+											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)												
N=	565	552	566	548	641	512	555	557	494	529	536	528
– poprawi się	20	19	17	14	15	12	17	17	16	20	18	16
– pozostanie bez zmian	47	45	51	48	50	53	50	48	51	46	48	50
– pogorszy się	26	26	22	29	25	25	24	25	23	21	22	23
Trudno powiedzieć	7	10	10	9	9	10	9	10	10	13	11	10
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych												
– poprawi się	17	15	14	9	9	10	13	20	13	18	21	17
– pozostanie bez zmian	53	45	56	56	53	55	50	48	54	51	49	50
– pogorszy się	26	32	22	28	28	26	26	25	21	20	22	21
Trudno powiedzieć	4	8	8	7	9	9	11	7	12	10	8	12
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej												
– poprawi się	16	30	25	12	17	16	22	22	22	23	13	17
– pozostanie bez zmian	44	40	47	48	56	54	49	46	51	42	61	60
– pogorszy się	33	21	22	28	16	19	19	20	20	21	16	18
Trudno powiedzieć	6	10	6	12	11	10	10	13	8	14	10	6
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem												
– poprawi się	31	23	22	26	24	13	24	13	22	25	22	20
– pozostanie bez zmian	48	51	55	50	51	53	56	58	49	48	46	54
– pogorszy się	11	16	14	17	16	24	12	16	18	15	20	20
Trudno powiedzieć	10	11	10	8	9	9	8	13	11	12	12	7
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych												
– poprawi się	17	10	12	2	2	6	3	13	3	6	3	7
– pozostanie bez zmian	33	41	37	35	40	51	40	36	47	41	39	31
– pogorszy się	47	45	46	54	58	38	57	49	48	48	45	50
Trudno powiedzieć	4	3	5	9	0	5	0	3	2	6	13	13

Pesymizm niezmiennie dominuje w przewidywaniach respondentów pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Znacznie bardziej optymistyczne są natomiast prognozy pracowników pozostałych sektorów gospodarki, wśród których przeważa opinia, że najbliższy rok nie przyniesie zmian w miejscu pracy.

Tabela 15

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	1999		2000									
	w procentach											
– lepiej	16	12	17	14	13	15	13	14	14	16	13	16
– tak samo	49	48	51	53	52	48	52	49	48	46	57	46
– gorzej	23	31	24	26	26	24	25	27	28	27	21	24
Trudno powiedzieć	12	10	8	7	9	13	10	10	10	11	9	14

Niejednoznaczne zmiany odnotowujemy w prognozach dotyczących kondycji bytowej respondentów i ich rodzin. Znacznie ubyło ankietowanych, którzy twierdzą, że nic się w tej dziedzinie nie zmieni (z 57% do 46%), nieco przybyło natomiast zarówno tych, którzy spodziewają się zmian na gorsze (z 21% do 24%), jak i mających nadzieję na poprawę (z 13% do 16%). Więcej osób niż we wrześniu (wzrost z 9% do 14%) wyraża też niepewność przyznając, że trudno im przewidzieć, co będzie za rok.

Wybory prezydenckie nie wpłynęły wprawdzie w sposób szczególnie na nastroje w skali całego społeczeństwa, jednak odnotowujemy ich wyraźny wpływ na opinie poszczególnych elektoratów partii i ugrupowań politycznych. Oceny i prognozy dotyczące rozwoju sytuacji w kraju wyraźnie pogorszyły się w środowiskach potencjalnych wyborców AWS i UW, poprawiły się natomiast wśród zwolenników SLD i PSL oraz w grupie osób niezdecydowanych.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	56	15	1048
Płeć				
Mężczyźni	30	57	12	497
Kobiety	28	54	17	551
Wiek				
18-24 lat	36	46	18	150
25-34	34	52	14	185
35-44	32	57	11	196
45-54	29	58	13	221
55-64	22	59	19	124
65 lat i więcej	22	61	17	173
Miejsce zamieszkania				
Wieś	23	64	12	384
Miasto do 20 tys.	29	50	21	146
20-100 tys.	32	52	16	201
101-500 tys.	34	51	15	190
501 tys. i więcej mieszk.	34	51	15	128
Wykształcenie				
Podstawowe	26	58	16	300
Zasadnicze zawodowe	26	63	12	283
Średnie	33	51	16	366
Wyższe	35	47	18	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	29	51	19	64
Prac. umysł. niż. szczebla	35	48	17	95
Pracownicy fiz.- umysł.	37	38	25	82
Robotnicy wykwalifikowani	35	55	11	121
Robotnicy niewykwalifik.	35	54	10	39
Rolnicy	14	81	5	58
Pracujący na własny rach.	39	50	12	39
Bierni zawodowo				
Renciści	27	62	11	112
Emeryci	20	60	20	200
Uczniowie i studenci	42	37	22	69
Bezrobotni	21	70	9	111
Gospodynie domowe i inni	38	51	11	59
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	27	50	23	175
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	41	50	9	99
sekt. pryw. poza rolnict.	37	50	13	187
prywatnym gosp. rolnym	16	81	3	60
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	24	66	10	124
276-399	21	66	13	120
400-549	28	60	12	190
550-799	32	53	16	154
Powyżej 799 zł	32	52	15	177
Ocena własnych war. mater.				
Złe	18	72	10	359
Średnie	30	50	19	483
Dobre	47	41	13	206
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	62	16	78
Raz w tygodniu	29	57	15	496
1-2 razy w miesiącu	32	51	17	171
Kilka razy w roku	33	51	16	211
W ogóle nie uczestniczy	26	64	9	91
Poglądy polityczne				
Lewica	30	60	10	314
Centrum	34	52	14	268
Prawica	31	54	15	227
Trudno powiedzieć	22	56	23	237

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

	(%)				
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	38	42	10	1048
Płeć					
Mężczyźni	11	37	46	6	497
Kobiety	9	39	38	14	551
Wiek					
18-24 lat	13	48	32	7	150
25-34	14	33	41	13	185
35-44	10	42	42	6	196
45-54	9	40	44	7	220
55-64	8	32	49	12	124
65 lat i więcej	7	33	44	16	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	37	43	13	384
Miasto do 20 tys.	10	35	41	14	146
20-100 tys.	10	40	42	9	201
101-500 tys.	15	39	40	6	190
501 tys. i więcej mieszk.	13	41	44	2	128
Wykształcenie					
Podstawowe	8	35	41	16	300
Zasadnicze zawodowe	12	39	41	9	283
Średnie	10	40	42	8	366
Wyższe	15	38	44	3	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	13	40	47	0	63
Prac. umysł. niż. szczebla	16	43	37	3	95
Pracownicy fiz. - umysł.	4	45	41	10	82
Robotnicy wykwalifikowani	9	48	39	5	121
Robotnicy niewykwalifik.	5	57	28	11	39
Rolnicy	6	23	58	12	58
Pracujący na własny rach.	8	32	34	25	39
Bierni zawodowo					
Renciści	10	29	45	17	112
Emeryci	8	34	44	14	200
Uczniowie i studenci	11	52	29	8	69
Bezrobotni	15	25	51	8	111
Gospodynie domowe i inni	14	45	32	8	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	7	46	41	6	174
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	13	37	44	6	99
sekt. pryw. poza rolnict.	12	46	34	8	187
prywatnym gosp. rolnym	5	30	52	12	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	13	34	39	14	124
276-399	6	41	41	11	120
400-549	6	37	50	7	190
550-799	12	42	39	7	154
Powyżej 799 zł	15	40	40	5	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	30	51	11	359
Średnie	8	44	37	10	483
Dobre	19	38	36	8	206
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	30	55	8	78
Raz w tygodniu	11	40	39	10	496
1-2 razy w miesiącu	14	40	35	12	171
Kilka razy w roku	7	39	45	9	211
W ogóle nie uczestniczy	11	28	53	8	91
Poglądy polityczne					
Lewica	12	34	49	5	314
Centrum	9	44	41	6	268
Prawica	10	43	40	6	227
Trudno powiedzieć	8	32	35	25	237

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	33	54	6	1048
Płeć					
Mężczyźni	7	34	56	3	497
Kobiety	7	33	52	8	551
Wiek					
18-24 lat	9	39	48	4	150
25-34	11	34	45	10	185
35-44	7	38	51	4	196
45-54	4	36	57	2	220
55-64	7	27	62	4	124
65 lat i więcej	5	24	62	9	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	25	65	6	384
Miasto do 20 tys.	9	36	47	8	146
20-100 tys.	8	38	47	7	201
101-500 tys.	7	43	47	3	190
501 tys. i więcej mieszk.	13	34	48	4	128
Wykształcenie					
Podstawowe	3	24	63	10	300
Zasadnicze zawodowe	9	34	53	4	283
Średnie	7	39	49	5	366
Wyższe	14	38	47	1	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	12	33	53	2	63
Prac. umysł. niż. szczebla	11	37	48	4	95
Pracownicy fiz. - umysł.	5	38	48	10	82
Robotnicy wykwalifikowani	7	41	49	3	121
Robotnicy niewykwalifik.	5	39	52	3	39
Rolnicy	3	24	72	1	58
Pracujący na własny rach.	5	41	54	0	39
Bierni zawodowo					
Renciści	7	22	61	10	112
Emeryci	5	26	62	7	200
Uczniowie i studenci	5	51	34	10	69
Bezrobotni	7	26	63	3	111
Gospodynie domowe i inni	17	45	32	6	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	7	35	52	6	174
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	13	33	48	7	99
sekt. pryw. poza rolnict.	6	46	48	0	187
prywatnym gosp. rolnym	3	23	73	1	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	5	24	62	8	124
276-399	3	29	65	3	120
400-549	4	37	56	2	190
550-799	8	34	52	5	154
Powyżej 799 zł	15	32	52	1	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	22	70	4	359
Średnie	7	40	48	6	483
Dobre	15	39	39	8	206
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	9	21	64	6	78
Raz w tygodniu	8	34	52	6	496
1-2 razy w miesiącu	5	36	52	6	171
Kilka razy w roku	5	32	56	6	211
W ogóle nie uczestniczy	7	40	52	0	91
Poglądy polityczne					
Lewica	5	31	62	1	314
Centrum	9	37	51	3	268
Prawica	11	41	43	5	227
Trudno powiedzieć	4	25	57	14	237

Tabela 4. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	53	29	0	1047
Płeć					
Mężczyźni	19	54	27	0	496
Kobiety	17	51	31	1	551
Wiek					
18-24 lat	27	52	21	0	150
25-34	32	48	19	1	185
35-44	15	60	24	0	196
45-54	13	49	38	0	221
55-64	8	54	37	0	123
65 lat i więcej	12	53	35	0	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	51	34	0	384
Miasto do 20 tys.	19	51	29	2	145
20-100 tys.	12	60	28	0	201
101-500 tys.	23	53	23	0	190
501 tys. i więcej mieszk.	29	47	24	0	128
Wykształcenie					
Podstawowe	11	48	41	0	300
Zasadnicze zawodowe	14	55	31	0	283
Średnie	22	56	22	1	366
Wyższe	39	49	11	0	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	36	57	6	1	64
Prac. umysł. niż. szczebla	33	56	11	0	95
Pracownicy fiz.-umysł.	21	47	30	2	82
Robotnicy wykwalifikowani	16	60	24	0	121
Robotnicy niewykwalifik.	15	54	31	0	39
Rolnicy	18	39	43	0	58
Pracujący na własny rach.	30	51	19	0	39
Bierni zawodowo					
Renciści	10	47	43	0	112
Emeryci	10	56	33	1	199
Uczniowie i studenci	27	61	12	0	69
Bezrobotni	4	45	51	0	111
Gospodynie domowe i inni	28	52	19	0	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	17	54	28	1	175
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	23	55	22	0	99
sekt. pryw. poza rolnict.	32	55	13	0	187
prywatnym gosp. rolnym	18	45	37	0	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	3	46	51	0	124
276-399	16	55	39	0	120
400-549	15	53	32	0	190
550-799	17	57	26	0	154
Powyżej 799 zł	35	53	12	0	176
Ocena własnych war. mater.					
Źle	3	29	68	0	359
Średnie	9	79	11	1	483
Dobre	65	32	3	0	206
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	11	61	27	0	78
Raz w tygodniu	18	55	27	0	495
1-2 razy w miesiącu	19	48	33	0	171
Kilka razy w roku	20	51	29	1	211
W ogóle nie uczestniczy	22	45	33	0	91
Poglądy polityczne					
Lewica	17	48	34	0	314
Centrum	19	55	25	0	268
Prawica	20	60	19	0	227
Trudno powiedzieć	16	48	35	1	237

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	47	29	9	1048
Płeć					
Mężczyźni	13	46	33	8	497
Kobiety	17	48	25	10	551
Wiek					
18-24 lat	15	59	16	10	150
25-34	18	46	28	8	185
35-44	15	54	28	4	196
45-54	15	42	37	5	220
55-64	14	40	32	15	124
65 lat i więcej	14	42	29	16	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	50	29	8	384
Miasto do 20 tys.	15	42	27	16	146
20-100 tys.	19	41	32	8	201
101-500 tys.	16	51	26	7	190
501 tys. i więcej mieszk.	14	48	31	8	128
Wykształcenie					
Podstawowe	18	41	28	13	300
Zasadnicze zawodowe	13	52	29	6	283
Średnie	14	48	29	9	366
Wyższe	17	49	28	6	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	13	47	36	4	63
Prac. umysł. niż. szczebla	18	52	28	2	95
Pracownicy fiz. - umysł.	21	47	19	13	82
Robotnicy wykwalifikowani	16	54	27	4	121
Robotnicy niewykwalifik.	7	60	20	13	39
Rolnicy	8	49	36	7	58
Pracujący na własny rach.	24	50	16	10	39
Bierni zawodowo					
Renciści	19	39	30	11	112
Emeryci	10	43	32	16	200
Uczniowie i studenci	15	61	15	9	69
Bezrobotni	14	37	43	7	111
Gospodynie domowe i inni	23	45	25	7	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	18	43	29	10	174
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	19	57	18	7	99
sekt. pryw. poza rolnict.	16	53	27	4	187
prywatnym gosp. rolnym	7	51	35	7	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	15	43	34	8	124
276-399	10	57	27	6	120
400-549	13	45	33	9	190
550-799	19	50	22	9	154
Powyżej 799 zł	12	50	31	7	177
Ocena własnych war. mater.					
Źle	11	43	38	8	359
Średnie	14	49	25	11	483
Dobre	26	48	21	5	206
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	11	33	47	9	78
Raz w tygodniu	14	48	28	9	496
1-2 razy w miesiącu	19	49	24	9	171
Kilka razy w roku	14	50	26	10	211
W ogóle nie uczestniczy	18	42	32	8	91
Poglądy polityczne					
Lewica	16	46	32	6	314
Centrum	16	55	24	5	268
Prawica	13	47	32	8	227
Trudno powiedzieć	15	40	28	18	237

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:
(%)

	lepiej	tak samo jak obecnie	gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	46	24	13	1048
Płeć					
Mężczyźni	17	44	26	13	497
Kobiety	16	47	23	14	551
Wiek					
18-24 lat	26	47	10	17	150
25-34	27	41	17	15	185
35-44	15	50	25	10	196
45-54	13	46	30	10	221
55-64	9	43	36	12	124
65 lat i więcej	8	47	27	18	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	46	26	14	384
Miasto do 20 tys.	11	50	21	17	146
20-100 tys.	17	41	28	14	201
101-500 tys.	19	51	18	12	190
501 tys. i więcej mieszk.	26	41	26	7	128
Wykształcenie					
Podstawowe	11	45	28	15	300
Zasadnicze zawodowe	18	46	23	13	283
Średnie	17	46	25	12	366
Wyższe	26	46	16	12	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	47	18	10	64
Prac. umysł. niż. szczebla	21	44	24	11	95
Pracownicy fiz. - umysł.	23	42	19	17	82
Robotnicy wykwalifikowani	18	57	17	8	121
Robotnicy niewykwalifik.	25	51	10	14	39
Rolnicy	8	46	32	15	58
Pracujący na własny rach.	29	36	11	24	39
Bierni zawodowo					
Renciści	15	41	34	10	112
Emeryci	6	45	31	18	200
Uczniowie i studenci	24	43	13	20	69
Bezrobotni	10	48	32	10	111
Gospodynie domowe i inni	25	42	27	6	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	16	51	22	11	175
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	28	40	15	17	99
sekt. pryw. poza rolnict.	25	45	19	12	187
prywatnym gosp. rolnym	6	44	35	15	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	11	47	26	15	124
276-399	16	44	32	8	120
400-549	17	44	27	12	190
550-799	16	46	26	12	154
Powyżej 799 zł	18	45	25	12	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	14	32	42	13	359
Średnie	15	52	17	17	483
Dobre	25	56	13	6	206
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	39	38	16	78
Raz w tygodniu	14	50	24	12	496
1-2 razy w miesiącu	20	41	24	15	171
Kilka razy w roku	21	42	20	17	211
W ogóle nie uczestniczy	21	45	26	9	91
Poglądy polityczne					
Lewica	21	41	28	10	314
Centrum	22	47	21	11	268
Prawica	12	49	24	14	227
Trudno powiedzieć	9	48	23	20	237